

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ В. Н. КАРАЗІНА

СОЦІОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

Кафедра прикладної соціології та соціальних комунікацій

Пояснювальна записка

до кваліфікаційної роботи

на тему

**«ДЕРЖАВНИЙ КОНТРОЛЬ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ І СУСПІЛЬНА
ДОВІРА: СОЦІОЛОГІЧНІ НАСЛІДКИ
ЦЕНЗУРИ ТА РЕГУЛЮВАННЯ»**

Виконала: студентка 4 курсу групи ССК-41
першого (бакалаврського) рівня вищої
освіти спеціальності 054 Соціологія
Кравченко С. Ю.

Керівник: PhD з соціології,
доцент кафедри політичної соціології
Нехаєнко О. В.

Рецензент: доктор соціологічних наук,
доцент, професор закладу вищої освіти
кафедри соціології
Голіков О.С.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ХАРКІВСЬКИЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені В. Н. КАРАЗІНА

Соціологічний факультет

Кафедра прикладної соціології та соціальних комунікацій

Рівень вищої освіти (освітньо-кваліфікаційний рівень) бакалавр

Спеціальність 054 Соціологія

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувачка кафедри

_____ / Ірина СОЛДАТЕНКО

“ ____ ” _____ 2025 року

ЗАВДАННЯ
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ (ПРОЄКТ)

Кравченко Світлани Юріївні

(прізвище, ім'я, по батькові студента)

1. Тема роботи: Державний контроль соціальних мереж і суспільна довіра: соціологічні наслідки цензури та регулювання

2. Керівник роботи: PhD з соціології Нехаєнко О. В.

(ім'я, прізвище, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом по університету № 1006-5/946 від 14.04.2025

Строк подання студентом роботи травень 2025

3. Перелік питань, які потрібно розробити:

1. Оцінити технічні та законодавчі механізми державного контролю та регулювання соціальних мереж;
2. Дослідити вплив цензури соціальних мереж на суспільну довіру до органів влади;
3. Визначити рекомендації щодо оптимізації регулювання соціальних мереж без порушення прав громадян.

План роботи

з/п	Назви етапів роботи
1	Отримання завдання на кваліфікаційну роботу
2	Аналіз завдання, підбір літератури
3	Аналіз літератури з досліджуваної проблеми
4	Огляд світових досліджень суспільної довіри.
5	Розробка критеріїв вибору країн для дослідження теми державного регулювання та цензури.
6	Огляд існуючих досліджень суспільної довіри. Пошук досліджень, в яких приймали участь Китайська Народна Республіка, Німеччина та Україна.
7	Виявлення недоліків досліджень, пошук альтернатив.
8	Дослідження методів та підходів регулювання інтернет-простору в сучасній світовій практиці.
9	Формування критеріїв для порівняння технічних практик державного контролю країн.
10	Аналіз поширеності технічних засобів регулювання соціальних мереж в КНР.
11	Аналіз поширеності технічних засобів регулювання соціальних мереж в Німеччині та Україні.
12	Обробка даних результатів World Values Survey, 2020–2022, Wave 7 в Китаї.
13	Обробка даних результатів World Values Survey, 2020–2022, Wave 7 в Німеччині.
14	Обробка даних результатів World Values Survey, 2020–2022, Wave 7 в Китаї.
15	Обробка даних дослідження Edelman Trust Barometer 2021 в Китаї та Німеччині.
16	Обробка даних всеукраїнського опитування громадської думки “Омнібус”. Порівняння з Edelman Trust Barometer 2021.
17	Створення візуалізацій за статистичними даними.

4. Дата видачі завдання 07.10.2024

Студент



Світлана КРАВЧЕНКО

Керівник

Оксана НЕХАЄНКО

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДЕРЖАВНОГО КОНТРОЛЮ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ	8
1.1 Соціальні мережі як феномен сучасної комунікації.	8
1.2 Державний контроль і цензура в контексті соціальних мереж.	12
1.3 Теоретичні підходи до вивчення взаємодії держави та соціальних мереж.	15
Висновки до розділу 1	21
РОЗДІЛ II АНАЛІЗ KEYCІB ВПРОВАДЖЕННЯ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ	22
2.1 Статистичні показники довіри в Німеччині, Китаї та Україні	22
2.2 Механізми державного регулювання	31
2.3 Законодавчі підстави регулювання соціальних мереж Китаю, Німеччини та України.	35
Висновки до розділу 2	42
ВИСНОВКИ	44
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	46

ВСТУП

У сучасному світі соціальні мережі стали важливим елементом комунікації та інформаційного обміну, істотно змінюючи способи взаємодії людей, а також впливаючи на процеси формування громадської думки. З початком ери цифрових технологій, соціальні платформи стали не лише засобами для особистого спілкування, але й потужними інструментами для поширення новин, політичних ідей, соціальних рухів і навіть маніпуляцій. Разом з тим, ці платформи постали перед викликами, пов'язаними з неправдивою інформацією, екстремізмом, ненавистю та іншими небажаними елементами контенту. Оскільки соціальні мережі впливають на громадську думку і поведінку, держави почали впроваджувати механізми контролю, регулювання і навіть цензури для забезпечення національної безпеки, боротьби з пропагандою та збереження соціального порядку. Важливість вивчення соціологічних наслідків таких заходів, особливо в умовах політичних криз чи конфліктів, не може бути переоцінена. Цей процес не лише змінює саму природу інформаційних потоків, але й викликає значні соціальні та політичні наслідки, оскільки держави можуть використовувати свої повноваження для обмеження свободи вираження та маніпуляцій громадською думкою. В умовах кризових ситуацій, коли соціальні мережі стають майданчиком для швидкого поширення як правдивої, так і хибної інформації, питання регулювання набуває особливої ваги. Держави мають балансувати між необхідністю захисту національних інтересів і правами громадян на свободу слова та доступ до інформації. Такі обмеження можуть серйозно вплинути на довіру населення до державних інститутів, а також змінити ставлення громадян до соціальних мереж як інструментів для вільного обміну інформацією.

Актуальність обраної теми зумовлена розвитком цифрових технологій, що змінюють традиційні моделі комунікації, впливаючи на різні аспекти суспільного життя, зокрема на демократичні процеси, свободу слова та право на приватність. Вивчення соціальних мереж і механізмів їх контролю важливе для

розуміння процесів, що відбуваються в сучасному інформаційному просторі, а також для пошуку балансів між свободою вираження та необхідністю регулювання для забезпечення громадської безпеки. У зв'язку з цим дана тема є надзвичайно важливою для розвитку сфери комунікацій, зв'язків з громадськістю та для покращення державного управління.

Мета роботи – схарактеризувати вплив державного контролю та цензури в соціальних мережах на суспільну довіру. Для досягнення цієї мети необхідно вирішити такі завдання:

1. оцінити технічні та законодавчі механізми державного контролю та регулювання соціальних мереж;
2. дослідити вплив цензури соціальних на суспільну довіру до органів влади;
3. проаналізувати соціологічні наслідки для інших інституцій втручання держави в інформаційний простір;
4. визначити рекомендації щодо оптимізації регулювання соціальних мереж без порушення прав громадян.

Об'єктом дослідження є механізми втручання держави з метою контролю та регулювання контенту в діяльність соціальних мереж.

Предметом дослідження є зміни показників довіри відповідно до особливостей законодавства країн протягом періоду впровадження законів щодо регулювання соціальних мереж та інтернет-простору.

Для реалізації поставленої мети в роботі використано огляд наукової літератури з її подальшим аналізом; порівняльний аналіз міжнародного законодавства і практик державного регулювання (Китаю, Німеччини та України); вторинний аналіз соціологічних даних (зокрема, World Values Survey, Edelman Trust Barometer та українського дослідження «Омнібус»). Обробка емпіричних даних супроводжується візуалізацією статистики, що дозволяє виявити зв'язок між рівнем державного контролю та показниками суспільної довіри до інституцій.

Онтологічний аспект дослідження полягає в осмисленні соціальних мереж як складного соціального феномена, що водночас є простором комунікації, інструментом впливу, механізмом соціального контролю і каналом взаємодії між індивідами, інституціями та державою.

Гносеологічний аспект дослідження визначається спробою пізнати закономірності впливу цензури та регуляторних практик на рівень суспільної довіри шляхом аналізу емпіричних даних, порівняння міжнародних практик і концептуалізації механізмів соціального сприйняття інформаційної політики держав.

Структурно робота складається зі вступу, двох розділів, висновків та списку використаних джерел, загальна кількість сторінок – 53.

РОЗДІЛ І. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДЕРЖАВНОГО КОНТРОЛЮ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ

1.1 Соціальні мережі як феномен сучасної комунікації.

Онлайн соціальна мережа - це група людей, які зустрічаються в Інтернеті для спілкування, публікуючи інформацію та зображення, залишаючи коментарі або надсилаючи повідомлення. Учасники можуть розширювати свої особисті та ділові контакти, спілкуючись з іншими на веб-сайтах соціальних мереж і в додатках [1]. Різноманітність видів соціальних мереж зумовлена широким спектром потреб, які люди прагнуть задовольнити завдяки ним. Усі вони є способами поширення та обміну інформацією, а в залежності від форми функціонування та аудиторії можуть підлягати різним формам державного регулювання.

Класифікувати соціальні мережі, доступні сучасним користувачам Інтернету можна за видами:

1.соціальні мережі для спілкування, до них відносяться «Facebook» та інші. Цей вид один із перших запропонував персональний міні-сайт, який пізніше став відомий як профіль;

2.соціальні мережі для обміну медіа контентом. Цей вид дає широкі можливості для обміну відео і фото. До них відносяться «Instagram», «YouTube», «TikTok»;

3.соціальні мережі для колективних переговорів. В основі цього виду лежить потреба в обміні знань. Представником такого виду є «Reddit»;

4.соціальні мережі для авторського запису. До даного виду відносяться сервіси для блогінга, де користувачі створюють та публікують текстово-медійний контент. Представники: «X» (в минулому «Twitter»);

5.сервіси соціальних закладок – це сервіси, де користувач збирає в контент свою особисту бібліотеку, на яку можуть підписуватись інші учасники спілки. Представники «Pinterest»;

Функція колективного спілкування, створення тематичних груп та каналів також доступна в месенджерах, таких як Telegram, WhatsApp та Viber, значною частиною аудиторії яких є українські користувачі;

Тематика контенту охоплює всі сфери життя людини, а кожен користувач створює свій власний інформаційний простір через підписки, списки збережених публікацій та алгоритми подачі контенту. Безбар'єрний доступ кожного користувача до створення контенту неминуче призводить до появи в інформаційному просторі соціальних мереж каналів, які можуть загрожувати соціальному порядку. Пропаганда та/або координація злочинності та/або ненависті, введення в оману, сексуальна експлуатація дітей та дорослих, самогубства та самоушкодження та інші теми порушують правила користування сервісів соціальних мереж в Інтернеті [2]. Створюючи акаунт, користувач дає згоду на дотримання правил платформи, але їх порушення та поширення забороненого контенту все ще є проблемою сучасного цифрового суспільства.

Важливість регулювання та цензури зумовлена не тільки потребою перешкоджати кримінальним об'єднанням та реалізації їхніх планів, а ще й загрозою комплексного впливу на окремих суб'єктів користування інформаційного простору та формування в них небезпечної поведінки. Роль соціальних мереж у процесі формування особи потенційного злочинця доречно розглядати через призму положень теорії соціалізації, за якою до злочинної поведінки схильні люди, формування особистості яких проходило в умовах заохочення або ігнорування окремих елементів девіантної поведінки (наси́льство, амора́льність). Вважається, що кожен користувач Інтернету є потенційним злочинцем, оскільки беручи до уваги наявність в соціальних мережах великої кількості контенту, що зображує сцени насильства та жорстокості можна припустити існування антисуспільного впливу на соціалізацію особистості. В процесі формування особи злочинця важливе значення має вплив малих соціальних груп, в яких вона знаходиться, в тому числі і віртуальних.

На формування особи злочинця впливають макросоціальні явища і процеси, що діють безпосередньо, наприклад, через засоби масової інформації. В результаті такого впливу руйнуються мотиваційні та ціннісні установки, підсвідомо нав'язуються криміногенні форми поведінки [3].

Доступ до функції створення контенту, з урахуванням швидкості його подальшого поширення, призводить до виникнення механізмів оцінки дійсності та її явищ. Сенси, ідеї та погляди, опубліковані одними користувачами, свідомо і несвідомо сприймаються іншими користувачами соціальних мереж та певним чином впливають на світогляд. І навіть коли користувачі соціальних мереж є суто споживачами інформації, не виявляючи жодної інтерактивності, їхня присутність у соціальній групі забезпечує вплив на їхню свідомість. Це відбувається внаслідок наслідування, що є найпоширенішою формою поведінки людини у міжособистісній взаємодії. Бажання наслідувати, орієнтуватися на певний приклад, копіювати поведінку людини здійснює процес соціалізації особистості. Складовою впливу може бути і навіювання, яке є однією з найпоширеніших практик маніпуляції, звернене не до розуму, а до емоцій особи, беззастережного виконання закликів до дій. Масовий вплив на громадськість насамперед стосується питань безпеки, екології, здоров'я і життя людини, порушення прав, приниження честі і гідності. У соцмережах відбуваються громадські обговорення важливих політичних питань, організовують протестні акції, відстоюють права скривджених. Також, за допомогою швидкого обміну інформацією відбувається пришвидшення реакції на ту чи іншу ситуацію з боку владних структур та інституцій [4].

Потужний інформаційний вплив соцмереж помітний і серед громадських ініціатив, коли потрібно зібрати відповідну кількість підписів для втілення проекту, здійснити голосування за певного кандидата, провести опитування чи анкетування, визначити рейтинги популярності. Можливості соціальних мереж сьогодні настільки великі, що вони стали складовою масової комунікації, важливою інформаційною платформою, яка не лише інформує чи координує, а також впливає, задає тон, випереджаючи традиційні медіа.

Інформаційна війна як складна технологія соціального маніпулювання, що здійснюється за допомогою ЗМІ, в тому числі соціальних мереж, може бути присутньою як у рамках конкретних держав (наприклад, інформаційна боротьба між різними політичними партіями, ідеологічними, релігійними організаціями тощо), так і на міжнародному рівні та виражати конфлікт інтересів різних держав. Відповідно, інформаційна війна між окремими державами в рамках глобального інформаційного середовища виступає способом конструювання вже не локальної, а глобальної медіакартини.

Основним методом інформаційної війни є поширення дестабілізуючої інформації. Простота створення облікових записів не підтверджених осіб зумовлює популярність використання соціальних мереж як майданчиків для розповсюдження песимізму, страху і пасивності, зневіри щодо тих чи інших лідерів, політичного керівництва держави тощо. До основних способів цього методу слід віднести:

1.суб'єктивну інтерпретацію подій (часто за рахунок демонстрації жертв своїх злочинів, які видаються за злочини супротивника);

2.апеляцію до бінарного мислення, у якого сприймаються або лише позитивні, або лише негативні події.;

3.визначальний характер бездоказових висновків, як підстави яких може використовуватися вже нібито «доведений» фрагмент міфологічної медіакартини світу;

4.побудова абстрактних узагальнень на основі поодиноких випадків та перенесення окремих деталей на оцінку всієї події в цілому;

5.перебільшення можливих наслідків подій, що розглядаються [5].

Соціальні мережі виступають потужним інструментом в умовах конкурентної боротьби за прихильність виборців. Розробивши стратегію залучення аудиторії, діджитал відділ команди Зеленського периніс політичну дискусію зі звичних для українських користувачів Facebook і Twitter в Instagram та Telegram. Реалізація інформаційної стратегії дозволила отримати перевагу та зайняти значну частку ефективної платформи комунікації з виборцями [6].

Перемога Володимира Зеленського підтверджує, що освоєння соціальних мереж та їх особливостей є одним із вирішальних факторів політичного успіху в умовах сьогодення.

1.2 Державний контроль і цензура в контексті соціальних мереж.

Державний контроль передбачає розробку правил та норм поширення інформації в соціальних мережах. Цензура реалізується як втручання з боку органів державної влади або інших інституцій, що передбачає заборону на поширення певного контенту або створення перешкод у його тиражуванні та розповсюдженні. В разі порушення застосовуються покарання або блокування ресурсів з метою зупинення їхньої подальшої діяльності. На законодавчому рівні соціальні мережі підлягають регулюванню відповідно до статті 36 Закону України про медіа, який встановлює заборону поширення інформації наступного змісту:

1. заклики до насильницької зміни, повалення конституційного ладу, розв'язування або ведення агресивної війни або воєнного конфлікту, порушення територіальної цілісності України, ліквідації незалежності України, інформацію, яка виправдовує чи пропагує такі дії;

2. висловлювання, що розпалюють ненависть, ворожнечу чи жорстокість до окремих осіб чи груп осіб за ознакою етнічного чи соціального походження, громадянства, національності, раси, релігії та вірувань, віку, статі, сексуальної орієнтації, гендерної ідентичності, інвалідності;

3. висловлювання, що підбурюють до дискримінації чи утисків стосовно окремих осіб чи груп осіб за ознакою етнічного чи соціального походження, громадянства, національності, раси, релігії та вірувань, віку, статі, сексуальної орієнтації, гендерної ідентичності, інвалідності або за іншими ознаками;

4. пропаганду або заклики до тероризму та терористичних актів, інформацію, що виправдовує чи схвалює такі дії;

5.фільми, розповсюдження та демонстрування яких заборонено відповідно до Закону України "Про кінематографію";

6.порнографічні матеріали, а також матеріали, що заохочують сексуальну експлуатацію та насильство над дітьми, демонструють статеві відносини дітей, використовують образ дітей (візуальний запис образу дітей) у видовищних заходах сексуального чи еротичного характеру;

7.пропаганду вживання наркотичних засобів, психотропних речовин;

8.пропаганду жорстокого поводження з тваринами;

9.інструкції або поради щодо виготовлення, придбання або використання вибухових, наркотичних чи психотропних речовин;

10.інформацію, що заперечує або виправдовує злочинний характер комуністичного тоталітарного режиму 1917-1991 років в Україні, злочинний характер націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарного режиму, створює позитивний образ осіб, які обіймали керівні посади у комуністичній партії (посаду секретаря районного комітету і вище), вищих органах влади та управління СРСР, УРСР (УСРР), інших союзних та автономних радянських республік (крім випадків, пов'язаних з розвитком української науки та культури), працівників радянських органів державної безпеки, виправдовує діяльність радянських органів державної безпеки, встановлення радянської влади на території України або в окремих адміністративно-територіальних одиницях, переслідування учасників боротьби за незалежність України у XX столітті;

11.інформацію, що містить символіку комуністичного або націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарного режиму, крім випадків, передбачених Законом України "Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні та заборону пропаганди їхньої символіки";

12.інформацію, що містить пропаганду російського тоталітарного режиму, збройної агресії Російської Федерації як держави-терориста проти України, а також символіку воєнного вторгнення російського тоталітарного режиму, крім

випадків, передбачених Законом України "Про заборону пропаганди російського нацистського тоталітарного режиму, збройної агресії Російської Федерації як держави-терориста проти України, символіки воєнного вторгнення російського нацистського тоталітарного режиму в Україну";

13. інформацію, що принижує або зневажає державну мову;

14. інформацію, що заперечує або ставить під сумнів існування українського народу (нації) та/або української державності та/або української мови [7].

Серед технічних форм контролю можна виділити наступні способи блокування ресурсів, які порушують встановлені норми:

1. блокування за IP-адресами;

2. блокування за допомогою DNS;

3. блокування сайтів по URL [8].

Функціонування технічних способів державного контролю стикається з рядом перешкод, що негативно впливає на загальну ефективність регулювання інформаційної сфери в Інтернет-просторі. Одним з факторів, який зазначається на рівні Національної академії Служби Безпеки України є недостатній рівень грошового забезпечення на відповідних посадах. Проблема кадрів є важливою для ефективної роботи СБУ, тому спеціалістами пропонується разом із патріотичною складовою впроваджувати високі соціальні гарантії для співробітників з метою, створення конкурсу при комплектуванні підрозділів спецслужби та інших державних органів системи забезпечення інформаційної та кібернетичної безпеки [9].

Діяльність СБУ в контексті соціальних інтернет-платформ спрямована на контент, який блокується з міркувань національної безпеки. Цей сегмент включає насамперед діяльність екстремістських, сепаратистських і терористичних рухів.

Тиск на інтернет-провайдерів, власників сайтів і користувачів з метою примусити їх видалити небажані матеріали або змінити їх є ще одним способом контролю.

В умовах, коли категорії забороненого контенту визначені нечітко, у влади країни залишається великий простір в їх трактуванні. Є багато інших способів тиску на користувачів – погрози, звільнення, штрафи тощо. Щодо провайдерів і власників сайтів можливостей ще більше – відкликання ліцензії, дереєстрація доменного імені, фізичний арешт серверів і обладнання. Довести факт тиску дуже важко, тому міжнародні організації, що займаються вивченням свободи в Інтернеті, у юридичному провадженні вимушені покладатися в основному на заяви користувачів і експертів, які часто є ангажованими однією зі сторін конфлікту [10].

В світовій практиці блокування застосовується як демократичними, так і авторитарними державами. Інтернет-ресурси військових супротивників підлягають блокуванню через загрозу введення в оману та ідеологічного впливу. Так згідно з рішенням РНБО від 28 квітня 2017 року доступ до сайту «ВКонтакте» від 16 травня 2017 року було заблоковано в Україні. Це блокування проводилось в рамках санкцій України проти Росії, введених за анексію Криму і агресію на Донбасі та спрямоване на забезпечення інформаційної безпеки України. Південна Корея ретельно блокує сайти Північної Кореї. У Грузії під час і після сутички з Росією в 2008 р. діяли обмеження на доступ до російських сайтів. У Китаї заблоковано Twitter, Facebook, YouTube, Wordpress та ряд інших подібних ресурсів, сервери яких розташовані за кордоном. Таким чином китайський уряд примушує своїх користувачів використовувати місцеві сервіси, які легше контролювати та фільтрувати опублікований у них небажаний контент [11].

1.3 Теоретичні підходи до вивчення взаємодії держави та соціальних мереж.

Значний теоретичний внесок в дослідження довіри до інституцій зробив Євген Головаха в роботі “Соціальні трансформації та соціальна довіра в Україні”, де запропонував модель кореляції відкритості інформаційного

простору та довіри до інституцій. Також при дослідженні ми можемо спиратись на досягнення Наталії Панкратової, а саме на її теоретичну модель впливу цензури на сприйняття легітимності влади та ЗМІ в перехідних суспільствах.

Довіра – це психологічна та соціологічна категорія, яка означає впевненість у порядності, доброзичливості та компетентності іншої особи, об'єкта чи джерела подій. Довіра допомагає нам будувати здорові та гармонійні відносини з оточенням, а також відчувати підтримку та розуміння. Під довірчими відносинами розуміють відкриті, позитивні взаємини між людьми, що ґрунтуються на впевненості в порядності та доброзичливості іншої людини, з якою сторона, яка довіряє, перебуває в певних політико-комунікаційних відносинах. Довіра може мати різноманітний характер, зокрема особистий, політичний, економічний. Політична довіра напряду залежить від будування зв'язків з громадськістю та передбачає готовність електорату делегувати владні повноваження певному політичному суб'єкту [12].

Довіру в контексті взаємодії держави та громадян можна розглянути через теорію соціального капіталу Роберта Путнама. На початку книги “В один бік: Розпад соціальних зв'язків в Америці” автор наводить показники участі громадян Америки періодів 1828-1996 років, де окрім інших причин зниження вказує відчуження від суспільного життя з кожним наступним поколінням. Динаміка головним чином пов'язана не зі зміною поведінки окремих людей протягом життя, а саме з відмінністю практик, які протягом життя формують світогляд і поведінку громадян в різні періоди. Першими страждають кооперативні форми поведінки, які потребують об'єднання, спільних інтересів та довіри учасників один до одного [13].

Відсоток дорослих, які мають право
голоса



Рисунок 1.1 – Тенденції президентського голосування за регіонами (1828-1996).

Молоді люди опановують нові технології в числі найперших і є найактивнішою демографічною верствою суспільства, проте включеність в політичні та соціально значущі події навіть на інтерактивних платформах продовжує падати. Таку модель поведінки американські громадяни зберігають протягом життя, змінюючи її тільки в періоди найвищої напруги в суспільному просторі.

Причиною, яка може бути актуальною і в контексті нашого дослідження Путман називає зниження соціального капіталу влади, що негативно впливає на ефективність співпраці та прагнення до кооперації в вирішенні суспільно значущих питань.

Висновки до розділу 1

Різноманітність соціальних мереж обумовлена широким спектром потреб користувачів, які вони покликані задовольняти, слугуючи при цьому основним інструментом поширення та обміну інформацією. Залежно від форми функціонування та цільової аудиторії, ці платформи підлягають різним формам державного регулювання, що включає розробку правил і норм інформаційного

обігу. Однак такий контроль може призводити до порушення свободи слова, що, своєю чергою, негативно впливає на рівень довіри до інституцій. Довіра, як ключова психологічна та соціологічна категорія, відображає впевненість у порядності, доброзичливості та компетентності суб'єктів чи джерел інформації, підкреслюючи її залежність від прозорості та відсутності надмірного регулювання. Отже, подальше емпіричне дослідження має зосередитися на оцінці впливу державних механізмів регулювання на соціальну довіру в контексті використання соціальних мереж.

РОЗДІЛ II АНАЛІЗ КЕЙСІВ ВПРОВАДЖЕННЯ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ

Мета дослідження полягає в порівнянні рівня довіри до державних інституцій у країнах з різним типом та рівнем державного контролю соціальних мереж та медіа на прикладі Китаю, Німеччини та України. Оцінити соціологічні наслідки цензури та регулювання, виявити практики, асоційовані з підвищенням довіри до інституцій.

Завдання:

1. зібрати статистичні дані про довіру до державних інституцій, таких як уряд, парламент, поліція, суди, та ЗМІ у Китаї, Німеччині та Україні.

2. порівняти механізми державного контролю соціальних мереж у вибраних країнах на основі законодавчої та судової практики.

3. виявити чи спростувати зв'язок між рівнем контролю і довірою до інституцій.

4. сформулювати висновки про вплив цензури на довіру та розробити рекомендації для підвищення довіри та забезпечення безпеки інтернет-простору держави.

2.1 Статистичні показники довіри в Німеччині, Китаї та Україні

Дані результатів 7 хвилі світового дослідження цінностей (2018-2022) [14] надають статистичні показники довіри до державних та недержавних організацій. Дослідження має недоліки для теми державного контролю соціальних мереж і суспільної довіри в 2025 через неможливість врахувати в них фактори останніх 5 років. Проте, за це дослідження є найсвіжішим з тих, які рівноцінно охоплюють Німеччину та Китай, оскільки подальші дослідження стикаються з перешкодами з боку китайського уряду. 7 хвиля світового дослідження цінностей дає змогу в рамках однієї методології порівняти стан довіри до державних інституцій в Німеччині (2018 рік), Китаї (2018 рік) та

Україні (2020). При подальшому порівнянні результатів World Values Survey Wave 7 з пізнішими дослідженнями ми отримаємо можливість прослідкувати динаміку відповідно до змін законодавства обраних країн протягом 2018-2025 років.

Питання з 64 по 81 стосуються довіри до організацій: церкви, збройних сил, преси, телебачення, профспілок, поліції, судів, уряду у столиці країни, політичних партій, парламенту, державних служб, університетів, виборів, великих компаній, банків, екологічних організацій, жіночих організацій, благодійних чи гуманітарних організацій. Також дослідження висвітлює довіру до таких зовнішніх організацій, як Європейський Союз, Організація Об'єднаних Націй, Міжнародний валютний фонд (МВФ), Міжнародний кримінальний суд (МКС), Організація північноатлантичного договору (НАТО), Світовий банк, Всесвітня організація охорони здоров'я (ВООЗ), та Світова організація торгівлі (СОТ). В рамках теми впливу державного регулювання та цензури соціальних мереж на суспільну довіру варто зосередити увагу на питаннях довіри саме до державних організацій та ЗМІ, порівнявши статистичні показники Q65 Збройні сили, Q66 Преса,

Q67 Телебачення, Q69 Поліція, Q70 Суди, Q71 Уряд в столиці країни, Q72 Політичні партії, Q73 Парламент, Q74 державні служби, Q76 Вибори.

Таблиця 2.1 – Дані результатів 7 хвили світового дослідження цінностей (2018-2022) [14].

Організація/країна	Відсоток тих, хто довіряє організаціям		
	Китай	Німеччина	Україна
Військові сили	96,2%	58,5%	81,2%
Преса	40,3%	55,4%	25,3%
Телебачення	41,7%	50,6%	24,8%
Суди	50,4%	74,2%	15,4%
Уряд	90%	48,3%	20,4%
Політичні партії	87,5%	33,7%	15,2%
Парламент	87,8%	53,7%	17,8%

Державні служби	77,6%	62,5%	22,7%
Університети	88,2%	77,7%	60,7%
Вибори	84,9%	76,3%	33,8%

Китай демонструє найвищі показники суспільної довіри до низки ключових інституцій серед досліджуваних країн, зокрема до військових сил, уряду, політичних партій, парламенту, державних служб, університетів та виборчих процесів, що відображає особливості політичної системи та державного контролю над інформаційним простором. Однак нижча довіра до преси (40%) і судів (50%) відображає негативний вплив цензури та непрозорості, що контрастує з Німеччиною, де показники довіри преси (55%) та судів (74%) не займають найнижчі позиції. Ці контрасти у рівнях довіри ілюструють складну взаємодію між державною пропагандою, цензурою та суспільним сприйняттям інституцій у Китаї, що має важливі соціологічні наслідки для розуміння впливу державного контролю на суспільну довіру.

Уряд Китаю активно використовує контрольовані медіа та соціальні мережі (Weibo, WeChat, CCTV) для формування позитивного образу армії, уряду та КПК. Наприклад, цензура критичного контенту, передбачена Законом про кібербезпеку 2017 року, про який буде сказано в подальших розділах, забезпечує домінування офіційного наративу [15]. Висока довіра до цих інституцій підтримує соціальну стабільність, але може призводити до некритичного сприйняття державної політики, обмежуючи суспільний діалог і громадянську активність.

Державні служби в Китаї, включаючи систему соціального забезпечення та адміністративні органи, сприймаються як ефективні завдяки масштабним інвестиціям у інфраструктуру та соціальні програми, такі як боротьба з бідністю. Університети, багато з яких фінансуються державою, також мають високу довіру через їхню роль у підготовці еліти та просуванні наукових досягнень, що підкреслюється в державній пропаганді. За даними Всесвітнього банку, ВВП Китаю зріс із 1,2 трлн дол. США у 2000 році до 17,7 трлн дол. США

у 2022 році, що супроводжувалося скороченням рівня бідності з 49,4% у 1990 році до менш ніж 2% у 2020 році [16]. Ці досягнення асоціюються з ефективністю державних служб, що підвищує легітимність уряду в очах громадян. Воєнний контекст і відсутність прозорості Законів про нацбезпеку (2018) та медіа (2022) послаблюють довіру до державних служб (22,7%), незважаючи на економічні реформи.

Показники довіри до судів в Німеччині вищі, ніж в Китаї в 1,5 рази, та вищі, ніж в Україні майже в 5 разів, що може бути пов'язано зі зрозумілістю та прозорістю законодавства та можливості захистити свої права в суді. Передові місця за відсотком довіряючих в Німеччині займають такі організації, як університети, вибори, суди, державні організації та військові сили. Останнє місце з досліджуваних категорій займають політичні партії з відсотком довіряючих 33,7%, що в 2,6 рази менше, ніж в Китаї, але все ще в 2,2 рази більше, ніж в Україні.

Показники довіри в Україні не перевищують жодні показники Китаю та Німеччини, проте українські військові сили та українські університети на 2020 рік мають високий відсоток тих, хто їм довіряє- 81,2% та 60,7%. Преса та телебачення перевищують за показниками довіри суди, уряд, парламент та політичні партії, що частково повторює становище в Німеччині, проте кардинально відрізняється від ситуації в Китаї.

Учасники опитування, які обрали інші варіанти відповідей, окрім “A great deal”, “Quite a lot” розподіляються між позиціями “Not very much”, “None at all”, “Don’t know” або взагалі не надали відповіді на запитання. Для порівняльного дослідження довіри в Китаї, Німеччині та Україні нам важливо розглянути розподіл відсотків відповідей варіантів “Not very much”, “None at all”. Так ми можемо оцінити критичність тверджень тих, хто висловлює недовіру.

Таблиця 2.2 – Дані результатів 7 хвили світового дослідження цінностей (2018-2022): варіанти відповідей “Not very much” та “None at all” [13].

	Китай	Німеччина	Україна
--	-------	-----------	---------

Варіанти відповідей	“Not very much”	“None at all”	“Not very much”	“None at all”	“Not very much”	“None at all”
Військові сили	2,3%	0,4%	33,8%	4,9%	14,5%	3,2%
Преса	50,7%	7,5%	37,6%	6,3%	54,8%	18,4%
Телебачення	49,2%	7,6%	41%	7,7%	55,2%	18,7%
Суди	42,4%	5,7%	21,6%	3,2%	60,6%	22,5%
Уряд	8%	1%	42,3%	8,4%	58,3%	20,3%
Політичні партії	10%	1,5%	53,8%	11,5%	60,8%	23%
Парламент	9,8%	1,4%	38,7%	6,6%	60,2%	21%
Державні служби	18,7%	2,3%	31,8%	4,7%	58%	18,3%
Університети	9,7%	1,1%	18,7%	2,6%	31,7%	6,1%
Вибори	11,9%	1,7%	19,8%	2,9%	50,2%	15%



Рисунок 2.2 – Показники недовіри до збройних сил [13].

Найнижчий загальний рівень недовіри в КНР- (2,7% сукупно), але відношення між тими, хто не довіряє в тому чи іншому ступені та тими, хто не довіряє зовсім становить 5,75. Показники, що так кратно відрізняються один від одного (помірна недовіра (2,3%) значно переважає повну недовіру (0,4%))

можуть свідчити про контрольоване суспільство, де критика інституцій обмежена, але присутня в легкій формі.

Німеччина демонструє найвищий рівень недовіри (38,7% сукупно), з відношенням між тими, хто не довіряє в тому чи іншому ступені та тими, хто не довіряє зовсім становить 6,9. Помірна недовіра (33,8%) значно перевищує повну (4,9%), що може відображати скептицизм до інституцій без повного їхнього відторгнення, що характерно для демократичного суспільства з високою прозорістю.

В Україні виявлено середній рівень недовіри (17,7% сукупно). Помірна недовіра (14,5%) переважає повну (3,2%) в 4,53 рази, але менш виразно, ніж у Німеччині чи Китаї. Це може вказувати на більш розподілену недовіру. Відношення показників в Україні (4,53) нижче, ніж у Німеччині (6,9), що може вказувати на більшу поляризацію недовіри.



Рисунок 2.3 – Показники недовіри до преси [13].

Найвищий сумарний рівень недовіри до преси (73,2%) в Україні перевищує показники Китаю (58,2%) та Німеччини (43,9%), У Китаї помірна недовіра (58,2%) на фоні інших досліджуваних показників на рівні 2-20%

відображає скептицизм до контрольованих медіа, тоді як найнижчий рівень у Німеччині (43,9%) на фоні інших досліджуваних показників на рівні 20-45% вказує на стабільну довіру до незалежних ЗМІ в умовах прозорого регулювання. Німеччина має співвідношення показників на рівні 5,97, де тих, хто займає радикальну позицію значно менше. В Китаї співвідношення становить 6,76, що свідчить про ще більший статистичний розрив довіри та недовіри до преси. Україна демонструє співвідношення на рівні 2,98, що менше, ніж в інших країнах, і може розглядатись як більш рівномірний розподіл. Проте є результатом великого відсотка тих, хто обирає варіант відповіді “не довіряю зовсім”, що негативно впливає на відносини громадян та держави.

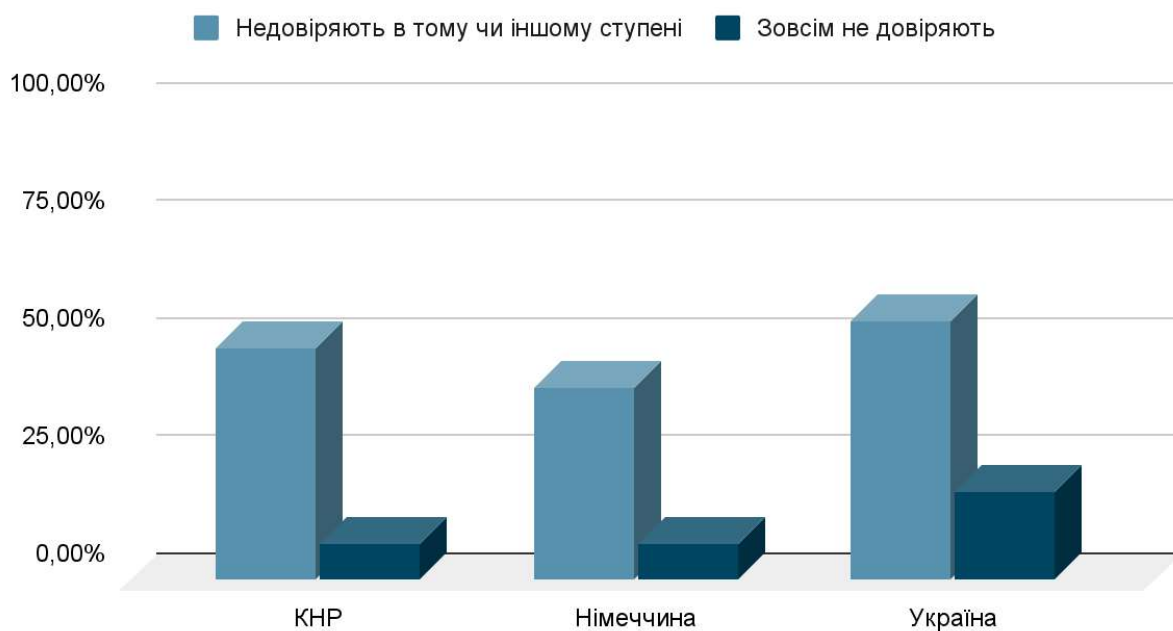


Рисунок 2.4 – Показники недовіри до телебачення [13].

Найвищий рівень недовіри до телебачення (73,9%) в Україні значно випереджає Німеччину (48,7%) та Китай (56,8%). У Китаї, подібно до преси, помірний рівень (56,8%) відображає контроль держави над ЗМІ, а в Німеччині найнижчий показник (48,7%) підкреслює стабільність медіа-середовища.



Рисунок 2.5 – Показники недовіри до судів [13].

Німеччина має найнижчу недовіру, що може свідчити про визнання громадянами справедливості судової системи та прозорості і зрозумілості законів: 21,6% ("Не дуже") + 3,2% ("Зовсім не") = 24,8% — найнижчий рівень недовіри. Китай — проміжний рівень: 42,4% ("Не дуже") + 5,7% ("Зовсім не") = 48,1% , а Україна 60,6% ("Не дуже") + 22,5% ("Зовсім не") = 83,1% — критичний, що може вказувати на сприйняття корупції та непрозорості.

Суспільна довіра також є предметом сучасних міжнародних досліджень, таких як Edelman Trust Barometer [17]. Результати дослідження опублікованого в 2022 році можуть слугувати базою для порівняльного аналізу становища довіри в досліджуваних нами країнах: Китаї та Німеччині [18]. Дане дослідження є актуальним в контексті теми цензури, контролю соціальних мереж та суспільної довіри, оскільки вимірює довіру до уряду та медіа.

Проте Україна не приймала участі в цьому дослідженні, що необхідно компенсувати залученням додаткових джерел за схожий період. Для порівняння стану довіри в Україні з показниками Китайської Республіки та Німеччини обрано всеукраїнське опитування громадської думки "Омнібус", проведене Київським міжнародним інститутом соціології (КМІС) упродовж 4-27 грудня

2022 року методом телефонних інтерв'ю [19]. Це дослідження враховує фактор війни, яка впливає і на довіру інституціям, і на особливості збору інформації.

Таблиця 2.3 – Дані Edelman Trust Barometer та “Омнібус”, 2022 рік [18,19].

	Китай	Німеччина	Україна
Період збору даних	1-24 листопада 2021 року.		4-27 грудня 2022 року.
Важливі фактори впливу	Відновлення після пандемії COVID.	Стабільний період.	Період повномасштабного вторгнення
Вибірка на країну	1150 респондентів, 500 респондентів освіченої публіки	1150 респондентів, 500 респондентів освіченої публіки	995 респондентів. До вибірки не включалися жителі тимчасово окупованих територій. Також опитування не проводилося з громадянами, які виїхали закордон після 24 лютого 2022 року.
Спосіб збору даних	Онлайн-опитування, 30 хвилин	Онлайн-опитування, 30 хвилин	Телефонне інтерв'ю.
Похибка	2,9%	2,9%	3,4% для показників, близьких до 50%, 3,0% для показників, близьких до 25%, 2,1% - для показників, близьких до 10%, 1,5% - для показників, близьких до 5%.

За досліджуваний період статистика довіри до інституцій в Україні зазнавала змін через війну та виклики функціонування держави та життя громадян в нових умовах. У грудні 2022 року КМІС окремо оцінював довіру до уряду (Кабінету Міністрів). Баланс довіри-недовіри до уряду становив +19% (57% довіряють, 38% не довіряють). Це відображає помірне зростання довіри на тлі війни, але нижче, ніж до президента (91% у грудні 2022). У травні 2022 року довіра до уряду була дещо нижчою — близько 50%, оскільки населення більше об'єднувалося навколо президента.

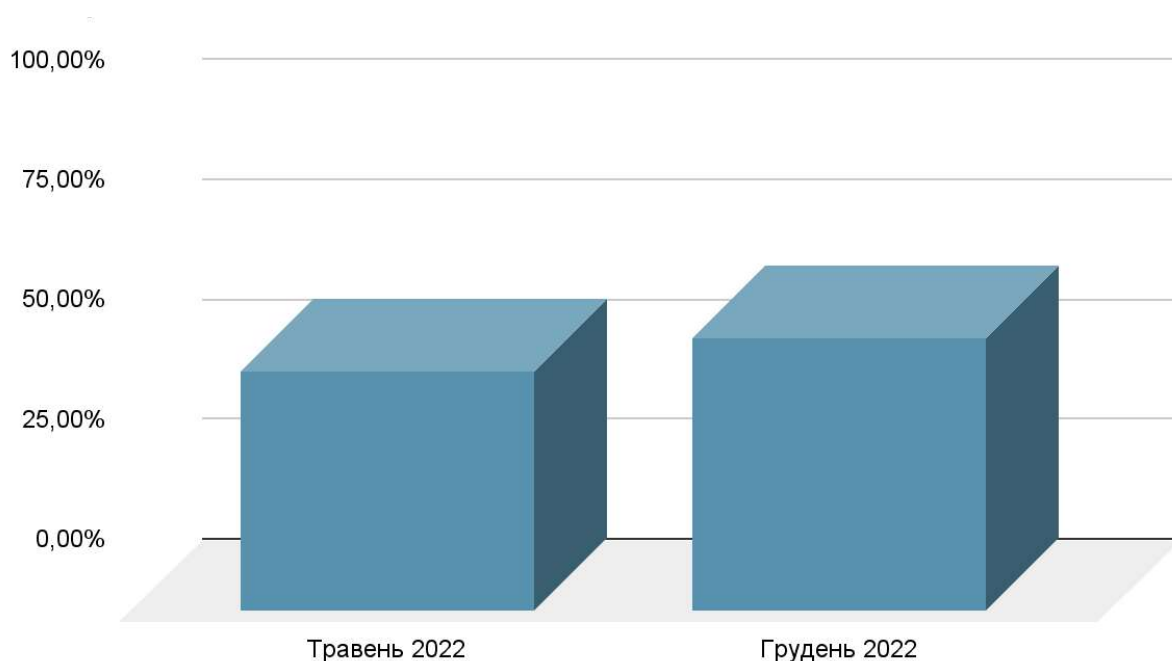


Рисунок 2.6 – Показники довіри до уряду у травні і грудні 2022 року.

За порівнюваний період довіра до уряду (Bundesregierung) у Німеччині становила 53%. Це відображало помірний скептицизм до урядових дій під час пандемії COVID-19, зокрема через економічні виклики та обмеження.

У Китаї довіра до уряду була значно вищою — 89%, що стало найвищим показником серед досліджених країн. Це пояснюється централізованою системою управління, успішним контролем пандемії та економічним зростанням у 2020 році.

Китай має найвищий рівень довіри до уряду (89%), значно випереджаючи Україну (57%) та Німеччину (53%). Україна та Німеччина демонструють близькі показники, але в Україні довіра до уряду зросла через воєнний контекст, тоді як у Німеччині вона залишалася стабільною.

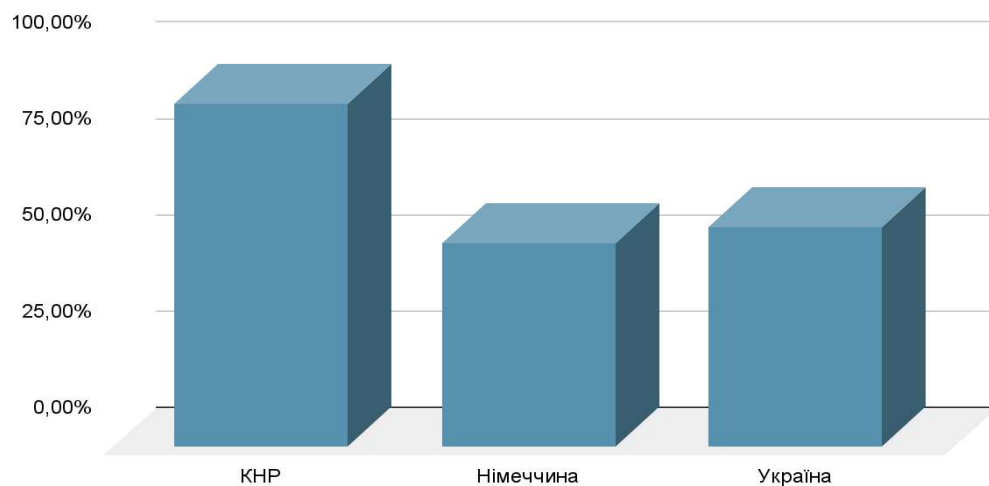


Рисунок 2.7 – Порівняння довіри до уряду у КНР, Німеччині та Україні.

Довіра до ЗМІ в Україні у грудні 2022 року зросла до 57%, порівняно з 32% у 2021 році. Це можна пояснити роллю медіа в інформування населення під час війни та загостренні потреби населення в актуальній інформації. Німеччина демонструє довіру на рівні 52%, що відображає помірний рівень довіри, хоча 76% респондентів висловили занепокоєння щодо ризиків дезінформації. В Китаї станом на 2-21 рік спостерігалась вища довіра. За даними Edelman Trust Barometr 2021 вона становила 67%. Китай має найвищу довіру до ЗМІ (67%), за ним іде Україна (57%), а Німеччина — найнижчу (52%). У Китаї високий рівень зумовлений цензурою, в Україні — воєнним контекстом.

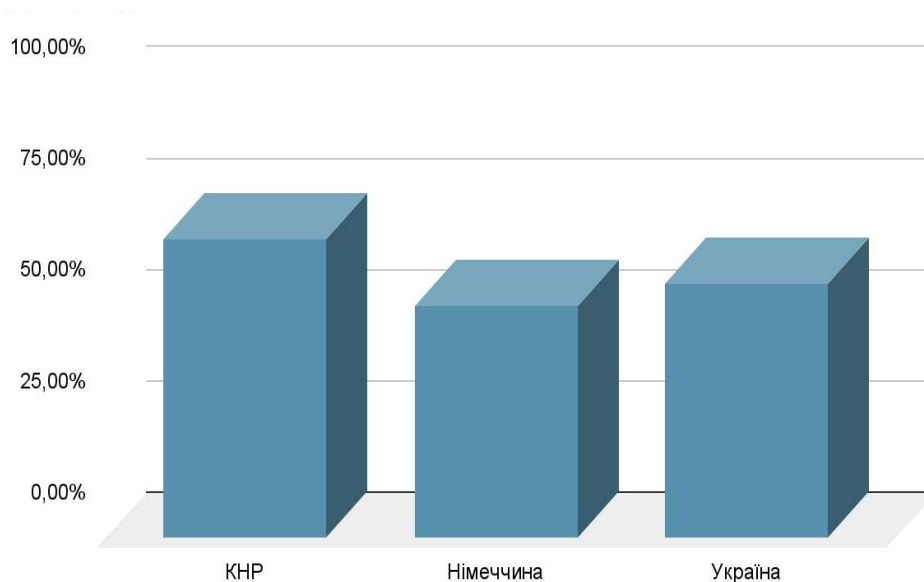


Рисунок 2.8 – Порівняння довіри до ЗМІ у КНР, Німеччині та Україні.

2.2 Механізми державного регулювання

Соціальні мережі є явищем, характерним для багатьох сучасних країн і суспільств, де є інтернет-покриття. Розвиток цього каналу комунікації має соціальні, політичні та навіть економічні наслідки через опосередкований вплив на процеси всередині країн. Серед можливих загроз вільного та анонімного обігу інформації та повідомлень серед інтернет-користувачів варто виділити поширення дезінформації, розжигання ненависті та загрози безпеці. Уряди країн вдаються до різних способів регулювання та контролю соціальних мереж, балансуючи між свободою слова та контролем.

Регулювання інтернет-простору та соціальних мереж Китаю, Німеччини та України відрізняється за визначенням порушень, відповідними покараннями та судовою практикою. Обрані країни відрізняються за історичним контекстом, культурою, та мають свій власний досвід технологізації та інтернетизації. Розвиток технологій відбувається під наглядом держави, яка обирає для себе ступінь втручання від мінімальної до тотального контролю.

Регулювання та цензура соціальних мереж у Китаї, Німеччині та Україні мають суттєві відмінності, зумовлені політичними, соціальними та правовими системами цих країн. У Китаї контроль є жорстким і централізованим,

спрямованим на підтримку політичної стабільності. У Німеччині регулювання зосереджене на захисті прав громадян і боротьбі з незаконним контентом, зберігаючи свободу слова. В Україні регулювання пов'язане з питаннями національної безпеки через війну, але залишається менш системним

Система китайського інтернету радикально відрізняється від систем інших країн. Задля забезпечення контролю доступу населення до інформації та фільтрації небезпечного чи невігідного контенту запроваджено “Великий китайський фаєрвол”, систему, яка блокує доступ до багатьох іноземних платформ та контролює місцеві сервіси. Німеччина та Україна не впроваджували системи подібної потужності.

З кожним роком список заблокованих соціальних мереж та сайтів розширюється, наразі заблоковано багато зі звичних українському та європейському користувачу [15,20]. Заблоковані сайти отримують дублера у вигляді розробленого під наглядом державної влади додатку чи сайту, що виконує схожі функції та задовольняє потреби користувачів, збираючи та зберігаючи інформацію про них без доступу для іноземних компаній. Таким чином китайська влада створює умови для ізоляції населення країни від закордонного впливу, примусово обмежуючі доступ до інформації та можливість вибору її джерел. Подібні дії можна класифікувати як порушення права на вільне споживання інформації. Але зважаючи на те, що Фаєрвол введено в експлуатацію ще у 2003 році, а також і інші сфери життя традиційно підпадають цензуруванню, деякі представники наймолодших поколінь стверджують, що звикли до такого контролю [21]. Політика регулювання Китаю по відношенню до соціальних мереж та інтернету в цілому неодноразово критикується та визначається як така, що обмежує свободу слова [15].

Таблиця 2.4 – Заблоковані в КНР інтернет-ресурси [22].

Рік	Назва сайту	Технологія блокування	Чи доступний в Німеччині та Україні?
2009	YouTube	Блокування IP-адрес	так

	Facebook	Блокування IP-адрес	так
	Twitter (X)	Блокування IP-адрес	так
	Vimeo	Блокування IP-адрес	так
2010	Google	Підміна Domain Name System	так
	Gmail	Підміна Domain Name System	так
	Google Maps	Підміна Domain Name System	так
2011	SoundCloud	Блокування IP-адрес	так
2012	The New York Times	Блокування IP-адрес	так
	Bloomberg	Блокування IP-адрес	так
	Google Drive	Блокування IP-адрес	так
2013	The Wall Street Journal	Блокування IP-адрес	так
2014	Instagram	Блокування IP-адрес	так
	BBC	Підміна Domain Name System	так
	The Guardian	Підміна Domain Name System	так
	Microsoft OneDrive	Блокування IP-адрес	так
2015	Telegram	Блокування IP-адрес	так
	Snapchat	Блокування IP-адрес	так
2016	Tumblr	Блокування IP-адрес	так
	Netflix	Блокування IP-адрес	так
2017	Pinterest	Блокування IP-адрес	так
2018	Reddit	Блокування IP-адрес	так
2019	Wikipedia	Блокування IP-адрес	так
	Slack	Блокування IP-адрес	так
2021	Signal	Блокування IP-адрес	так

Також деякі сервіси зазнають періодичних обмежень, але не повних блокувань. Китайські користувачі продовжують мати обмежений доступ до GitHub, Amazon, eBay, The Economist, Human Rights Watch та Zoom

Блокування та контроль кого потужного потоку інформації вимагає організованих дій спеціалістів. Стратегії реалізації фільтрації задіюють як технічні ресурси, так і людські:

1.Блокування IP-адрес, що унеможливлює доступ до цілих сайтів.

2.Підміна Domain Name System (DNS), який реалізується через перенаправлення запитів до заблокованих сайтів на неправильні схвалені урядом Китаю сторінки.

3.Фільтрація за ключовими словами використовується для блокування контенту з чутливими словами чи фразами. Наприклад, в Китаї пошук за запитамі “Тібет”, “активісти-демократи”, “уйгури”, “різанина на площі Тяньаньмень у 1989 р.”, “Внутрішня Монголія” видає тільки ту інформацію, яка не суперечить інтересам компартії Китаю [23].

4.Глибинний аналіз пакетів (Deep Packet Inspection) виявляє навіть зашифрований трафік та використання сервісів virtual private network (VPN).

5.Ручна цензура реалізується командами людей, що в реальному часі переглядають та видаляють контент на місцевих платформах. За розрахунками заступника голови китайського “Руху за свободу Інтернету”, Чжоу Шиюй, інтернет-армія Китаю ще в 2010 році нараховувала близько 280 тисяч осіб [24].

Таблиця 2.5 – Порівняльна таблиця технічних засобів регулювання інтернет-простору в Китаї, Німеччині та Україні.

	Китай	Німеччина	Україна
Блокування IP-адрес	так	так	так
Підміна Domain Name System (DNS)	так	ні	ні
Фільтрація за ключовими словами	так	ні	ні
Глибинний аналіз	так	ні	ні

пакетів (Deep Packet Inspection)			
Ручна цензура	так	немає даних	немає даних

2.3 Законодавчі підстави регулювання соціальних мереж Китаю, Німеччини та України.

Регулювання соціальних мереж потребує законодавчої бази, яка забезпечує правила моніторингу, контролю та цензурування інформації. Від країни к країні закон та практики регулювання будуть відрізнятися відповідно до внутрішнього устрою та цілей держави.

Контроль соціальних мереж в Китаї є жорстким та централізованим, основна його дія спрямована на підтримку політичної стабільності. Регулювання в Німеччині зосереджується на захисті прав громадян та боротьби проти розповсюдження незаконного контенту, зберігаючи при цьому свободу слова. В сучасній Україні мотиви регулювання головним чином пов'язані з питаннями національної безпеки, як і в Китаї, але цінності свободи слова, прозорості та довіри займають більш прогресивні позиції.

Регулювання соціальних мереж в Китаї відбувається за нормативною базою 4 законів:

1.Закон про кібербезпеку. Набув чинності 1 червня 2017 року. Регулює кіберпростір, включаючи соціальні мережі, завдяки локалізації даних, моніторингу користувачів та цензури контенту.

12 стаття забороняє контент, який можна класифікувати як такий, що підриває національну безпеку, порушує соціалістичний лад чи поширює неправдиву інформацію.

37 стаття вимагає зберігання даних на серверах на території Китаю та вільного доступу держави до них. Під тиском цієї частини законодавства Apple у 2018 році перенесла дані iCloud китайських користувачів на територію Китаю та передала їх державній компанії GCBID. [25] . В таких умовах китайська влада

має полегшений та пришвидшений доступ до даних електронної китайських користувачів пошти без необхідності звертатись до американської правової системи з запитом на доступ.

Стаття 24 вимагає реєстрації на китайських сервісах виключно під реальними іменами. Українські та Німецькі законодавства не висувають таких вимог до соціальних мереж та платформ на території своїх країн.

24 стаття вимагає видаляти контент, що можна класифікувати як незаконний, та повідомляти про такі дії в Центральну адміністрацію кіберпростору Китаю.

2.Закон про захист персональних даних. Набув чинності 1 листопада 2021 року. Крім необхідності отримувати згоду від користувачів на обробку їх даних, закон забороняє передавати отримані дані китайських користувачів за кордон без дозволу.

3.Закон про адміністрування інформації акаунтів. Набув чинності 1 серпня 2022 року. Вимагає від користувачів вказувати свої реальні професії та верифікувати аккаунти.

Законодавство Німеччини щодо регулювання соціальних мереж характеризується чіткою структурою, помірним рівнем втручання та високою прозорістю, що забезпечується обов'язковими публічними звітами платформ. На відміну від авторитарних систем, німецький підхід прагне балансувати між захистом свободи слова, боротьбою з незаконним контентом і забезпеченням прав користувачів. Регулювання ґрунтується на двох ключових законодавчих актах, які встановлюють правила модерації контенту, відповідальність платформ і механізми оскарження рішень. Ці закони відображають європейські цінності відкритості та підзвітності, що робить Німеччину прикладом демократичного регулювання цифрового простору.

Інтернет-простір та соціальні мережі регулюють наступні закони:

1. Закон про правозастосування в мережі (NetzDG). Ухвалений 30 червня 2017 року та введений у дію 1 жовтня 2017 року, NetzDG (Network Enforcement Act) став першим у Німеччині законом, спеціально спрямованим на

регулювання соціальних мереж. Мета закону полягає у боротьбі з незаконним контентом, таким як мова ворожнечі, наклеп, пропаганда тероризму чи дезінформація, без надмірного обмеження свободи вираження поглядів. Закон розроблявся в контексті зростання онлайн-радикалізації та поширення ненавистницького контенту, що викликало суспільний запит на ефективніші механізми модерації. У травні 2024 року значна частина положень NetzDG була інтегрована до європейського Закону про цифрові послуги (DSA), але до того часу NetzDG залишався основним інструментом регулювання. Закон застосовується до платформ із понад 2 мільйонами зареєстрованих користувачів у Німеччині, таких як Facebook, YouTube, Instagram, TikTok і Twitter (тепер X). Менші платформи, як-от локальні форуми чи спеціалізовані сервіси, звільнені від вимог, що зменшує регуляторний тиск на малі бізнеси.

Відповідно до 3 статті платформи зобов'язані видаляти «явно незаконний», згідно з Кримінальним кодексом Німеччини, контент протягом 24 годин після отримання скарги. Для складніших випадків, де незаконність контенту не є очевидною, надається до 7 днів на розгляд. Платформи повинні публікувати піврічні звіти, які деталізують кількість отриманих скарг, типи видаленого контенту та швидкість реагування. Звіти доступні публічно, що дозволяє громадськості та дослідникам оцінювати ефективність модерації.

Недотримання вимог карається штрафами до 50 мільйонів євро, залежно від розміру платформи та тяжкості порушення. Наприклад, у 2019 році Facebook був оштрафований на 2 мільйони євро за недостатньо прозоре звітування про обробку скарг, що підкреслило суворість виконання закону. Федеральне управління юстиції (Bundesjustizamt) зазначило, що Facebook звітував лише про певні категорії скарг, створюючи спотворене уявлення про обсяг порушень на платформі [26].

Оновлення закону в 2021 році посилило вимоги до звітності та ввело механізми оскарження для користувачів, чії публікації були видалені помилково.

До травня 2024 року нагляд здійснювало Федеральне управління юстиції (Bundesjustizamt). Після інтеграції з DSA цю роль частково перейняло Федеральне мережеве агентство (Bundesnetzagentur), яке координує виконання європейських норм [27].

NetzDG створив прецедент для інших європейських країн, але викликав дискусії щодо потенційного обмеження свободи слова через надмірну модерацію та контроль. Критики стверджують, що платформи можуть видаляти контент «про всяк випадок», щоб уникнути штрафів, тоді як прихильники вважають закон ефективним інструментом проти онлайн-насилюства.

2. Закон про цифрові послуги (Digital Services Act, DSA). DSA є загальноєвропейським законодавчим актом, який був ухвалений Європейським Союзом у 2022 році та імплементований у Німеччині з 2023 року. З травня 2024 року DSA значною мірою замінив NetzDG, гармонізуючи регулювання соціальних мереж у ЄС [28]. Закон розроблений для підвищення прозорості, підзвітності платформ і захисту прав користувачів у цифровому середовищі. У Німеччині DSA доповнює національні норми, зберігаючи високий рівень прозорості, характерний для NetzDG.

Платформи, такі як YouTube чи TikTok, зобов'язані розкривати принципи роботи своїх алгоритмів рекомендацій і модерації контенту. Це допомагає користувачам розуміти, чому певний контент просувається чи видаляється [29].

DSA вимагає від платформ оперативно обробляти скарги на незаконний контент, подібно до NetzDG, але з додатковими механізмами для оскарження рішень. Користувачі можуть звертатися до незалежних арбітражних органів, якщо вважають видалення контенту несправедливим, що підвищує довіру до процесу модерації, регулювання та цензурування з боку держави [29].

Закон встановлює чіткі правила для видалення контенту, забороняючи платформам довільно блокувати акаунти чи публікації без обґрунтування. Наприклад, DSA вимагає повідомляти користувачів про причини видалення їхнього контенту та надавати можливість апеляції.

Великі платформи, які систематично порушують DSA, можуть бути оштрафовані на суму до 6% їхнього глобального річного доходу. У Німеччині ці штрафи адмініструються через Bundesnetzagentur, що забезпечує суворе виконання. Наприклад, для компаній, таких як Meta чи Google, це може становити мільярди євро, залежно від їхніх доходів [29].

Федеральне мережеве агентство (Bundesnetzagentur) виступає координатором DSA в Німеччині, співпрацюючи з європейськими органами, такими як Європейська комісія.

DSA зміцнив регулювання соціальних мереж у Німеччині, зробивши його більш уніфікованим із європейськими стандартами. Закон підвищив прозорість модерації та довіру користувачів до платформ, але викликав занепокоєння серед малих компаній через складність дотримання нових вимог. Водночас DSA створив єдиний цифровий ринок у ЄС, що полегшує роботу транснаціональних платформ та соціальних мереж, таких як Facebook чи Instagram.

На відміну від Китаю, де Закон про кібербезпеку (2017) встановлює жорстку цензуру та моніторинг через локалізацію даних і блокування іноземних платформ [15], Німеччина використовує NetzDG і DSA для боротьби з незаконним контентом із збереженням свободи слова. В Україні регулювання, засноване на законах про національну безпеку (2018) і медіа (2022), фокусується на захисті від дезінформації, але є менш прозорим через воєнний контекст [30].

Порівняльний аналіз підходу до регулювання та контролю соціальних мереж країнами можна реалізувати на основі трьох критеріїв: прозорості, цензури та впливу приймаємих рішень на суспільну довіру.

Оцінити прозорість можливо спираючись на наявність публічних звітів, доступність інформації про модерацію та можливість оскаржити рішення. Цензура може досліджуватись за рівнем обмеженості контенту.

Таблиця 2.6 – Характеристика законодавства регулювання соціальних мереж в досліджувальних країнах [31-35].

Країна	Законодавство	Прозорість	Цензура
--------	---------------	------------	---------

Китай	Закон про кібербезпеку (2017). Чинний з 1 червня 2017. Вимагає локалізації даних, цензури контенту, реєстрації реальними іменами Закон про захист персональних даних (PIPL, 2021). Чинний з 1 листопада 2021. Регулює обробку даних користувачів. Закон про безпеку даних (2021). Чинний з 1 вересня 2021. Контролює безпеку даних користувачів.	Низька. Платформи не публікують звітів про модерацію. Центральна адміністрація кіберпростору (CAC) діє непрозоро, без публічного доступу до даних про видалений контент чи скарги.	Висока. Стаття 12 забороняє контент, що «підриває національну безпеку» чи «порушує соціалістичний лад». WeChat видалив пости про протести COVID-19 у 2022 році. Блокуються іноземні платформи (Facebook, Twitter)
Німеччина	Закон про правозастосування в мережі (NetzDG, 2017). Чинний з 1 жовтня 2017, частково замінений DSA у 2024. Вимагає видалення незаконного контенту для платформ із >2 млн користувачів [Закон про цифрові послуги (DSA, 2023) Чинний з 2023, замінив NetzDG у 2024. Регулює прозорість алгоритмів	Висока. Платформи публікують піврічні звіти про скарги та видалений контент. Facebook звітував про 1 704 скарги у 2020 році. Звіти доступні публічно через Bundesjustizamt до 2024, тепер — Bundesnetzagentur	Низька. Видаляється лише «явно незаконний» контент (мова ворожнечі, наклеп) протягом 24 годин. Користувачі можуть оскаржувати видалення
Україна	Закон про протидію загрозам національній	Низька РНБО та СБУ	Середня Блокуються

	безпеці (2018) Ухвалений 21 червня 2018. Дозволяє блокувати ресурси Закон про медіа (2022) Чинний з 31 березня 2023. Регулює онлайн-медіа, включаючи Telegram.	не публікують детальних звітів про блокування контенту чи платформ. Процеси модерації непрозорі через воєнний стан.	платформи та контент, що загрожують безпеці (наприклад, «ВКонтакте» у 2017). СБУ вимагала видалити дезінформацію з Telegram у 2022.
--	---	--	--

Китай має низьку прозорість через закритість САС. Німеччина має високу прозорість завдяки звітам платформ про модерацію та видалення контенту. Україна також має низьку прозорість через брак звітності, що ускладнюється військовими умовами.

Таблиця 2.7 – Вплив регулювання на суспільну довіру [31-34].

Країна	Прозорість	Цензура	Вплив на суспільну довіру
Китай	Низька	Висока	Зниження довіри до ЗМІ (55%). Цензура сприймається як пропаганда, але підтримує довіру до уряду (79%) через контроль інформації
Німеччи на	Висока	Низька	Підвищення довіри до ЗМІ (55%) та судів (70%). Прозорість і можливість оскарження зміцнюють довіру до модерації та інституцій
Україна	Низька	Середня	Зниження довіри до уряду (30–35%) та ЗМІ (35–40%). Непрозорість і воєнний контекст послаблюють довіру, хоча безпекові заходи мають

			підтримку.
--	--	--	------------

Законодавство Німеччини, зокрема NetzDG (2017) і DSA (2023), забезпечує помірне регулювання соціальних мереж із високою прозорістю завдяки публічним звітам платформ, таких як Facebook і YouTube. NetzDG вимагав видалення незаконного контенту протягом 24 годин для великих платформ, а DSA посилив ці норми, додавши захист прав користувачів і прозорість алгоритмів. На відміну від жорсткої цензури в Китаї чи безпекового підходу в Україні, німецькі закони балансують між контролем і свободою слова, сприяючи суспільній довірі. Німецький підхід вирізняється високою підзвітністю, що сприяє суспільній довірі до ЗМІ (55%) та судів (70%) [31] .

Обидві країни мають високі статистичні показники довіри, але використовують різні інструменти цензури та регулювання соціальних мереж.

Висновки до розділу 2

Аналіз трьох кейсів – Китаю, Німеччини та України – засвідчив, що рівень суспільної довіри до інституцій тісно пов'язаний із характером державного регулювання інформаційного простору. У Китаї спостерігається висока довіра до уряду, парламенту та державних служб, що пояснюється жорсткою цензурою, централізованим контролем над соціальними мережами та обмеженням альтернативних джерел інформації. Водночас довіра до судової системи й медіа залишається порівняно низькою, що свідчить про обмеженість критичного дискурсу. У Німеччині сформовано помірну модель контролю, яка базується на верховенстві права, прозорості, обов'язковій звітності платформ і можливості оскарження — це сприяє високій довірі до судової системи, виборів та університетів, а також підтримує стабільний рівень довіри до медіа. Україна, на тлі воєнного контексту, демонструє зростання довіри до армії, президента та окремих державних органів, але загалом має низький рівень довіри до інституцій, що пов'язано з відсутністю системного підходу до регулювання соціальних мереж, низькою прозорістю та спорадичністю державної

комунікації. Таким чином, прозоре, законодавчо врегульоване, підзвітне регулювання інформаційного простору здатне підтримувати або навіть зміцнювати довіру до державних інституцій, тоді як непрозора цензура без механізмів зворотного зв'язку та демократичного контролю здебільшого підриває довіру до медіа і права.

ВИСНОВКИ

Дослідження впливу державного регулювання соціальних мереж на рівень довіри до інституцій виявило складну й багатофакторну природу взаємозв'язку між інформаційною політикою держави та суспільною легітимністю.

Було зібрано та порівняно статистичні дані про довіру до ключових державних інституцій — уряду, парламенту, судів, поліції, державних служб, виборчих інституцій, преси та телебачення. Аналіз ґрунтувався на результатах 7-ї хвилі World Values Survey, Edelman Trust Barometer і національних опитувань (KMIC).

Проведено детальний аналіз механізмів державного регулювання соціальних мереж у трьох країнах, із урахуванням законодавчої та судової бази. Порівняння охоплювало як технічні методи контролю, так і зміст нормативних актів – від китайського Закону про кібербезпеку до європейського DSA.

Встановлено, що між рівнем контролю та довірою до інституцій існує складний, не лінійний зв'язок. У Китаї жорсткий контроль сприяє високій інституційній довірі, але знижує довіру до ЗМІ; у Німеччині помірне регулювання з високою прозорістю підтримує стабільну довіру до більшості інституцій; в Україні ситуація залишається фрагментарною через вплив війни та відсутність усталеної моделі регуляції.

Сформульовано висновки щодо соціологічних наслідків цензури та запропоновано рекомендації: підвищення прозорості рішень щодо модерації контенту, впровадження механізмів оскарження, регулярне інформування громадськості про дії державних органів у сфері цифрової політики.

У першому розділі було обґрунтовано теоретичні підходи до розуміння суспільної довіри, зокрема інституційної довіри, та проаналізовано основні концепції державного регулювання цифрового простору. Визначено, що довіра формується не лише на основі ефективності діяльності інституцій, але й через відкритість, прозорість, можливість громадського контролю та відчуття

справедливості в суспільстві. Особливу увагу було приділено тому, як регуляторна політика держави щодо соціальних мереж може або сприяти, або підривати ці чинники, що, у свою чергу, відображається у довірі до державних органів, судів, медіа та демократичних процедур.

У другому розділі проведено порівняльний аналіз трьох кейсів – Китаю, Німеччини та України — з акцентом на показники довіри до ключових інституцій та особливості державного втручання в інформаційне середовище. Китай демонструє високий рівень довіри до уряду й армії на тлі централізованої цензури та контролю за соціальними мережами, однак це супроводжується низькою довірою до незалежних медіа й судової системи. Німеччина пропонує інший підхід — регулювання з високим ступенем прозорості, публічної звітності та правової захищеності користувачів, що підтримує стабільну довіру до медіа, судів та виборчих інституцій. Україна в умовах війни демонструє поляризовану картину: зростання довіри до силових структур та уряду в кризовий період поєднується з низькою довірою до судів і парламенту, що вказує на важливість не лише безпекових заходів, а й системного, легітимного та зрозумілого регулювання інформаційного простору.

Загалом дослідження підтверджує, що довіра до інституцій формується не тільки через результативність державної політики, а й через характер інформаційного середовища: рівень прозорості регулювання, можливість оскарження рішень, відкритість до критики й баланс між контролем і свободою слова. Жорстка цензура може забезпечувати контрольовану лояльність, але не підтримує критичне громадянство; навпаки, інституційно підзвітне регулювання сприяє стійкій довірі та демократичній легітимності. Для України актуальним є запровадження прозорих механізмів контролю соціальних мереж, які не лише забезпечують національну безпеку, а й підсилюють довіру громадян до державних інституцій через відкритість і підзвітність цифрової політики.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1.Social network application development: Types, challenges, technologies, costs. *Globaldev. Blog & News*. 30.11.2018. URL: <https://globaldev.tech/blog/social-network-application-development-types-challenges-technologies-costs> (дата звернення: 05.02.2025).

2.Social network application development: Types, challenges, technologies, costs. *Globaldev. Blog & News*. 30.11.2018. URL: <https://globaldev.tech/blog/social-network-application-development-types-challenges-technologies-costs> (дата звернення: 07.02.2025).

3.Автухов К., Андріїв Н. Кримінологічний погляд на соціальні мережі. Наукові статті кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права. 2013. вип. -3. С. 150–153. URL: <https://dspace.nlu.edu.ua/jspui/handle/123456789/1856> (дата звернення: 06.02.2025).

4.Рудик М. ВПЛИВ СОЦІАЛЬНИХ МЕДІА НА ФОРМУВАННЯ ГРОМАДСЬКОЇ ДУМКИ. Вісник Львівського університету. 2020. вип. 45. С. 202–204. URL: https://tmk-ti-vdpu.at.ua/_ld/0/47_Visnyk_48_web.pdf#page=199 (дата звернення: 06.02.2025).

5.Данильян О., Дзьобань О. ІНФОРМАЦІЙНА ВІЙНА У МЕДІАПРОСТОРИ СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА. "Вісник НЮУ імені Ярослава Мудрого". Серія: Філософія, філософія права, політологія, соціологія. 2022. Т. 3, вип. 54. С. 15–16. URL: <https://doi.org/10.21564/2663-5704.54.265589> (дата звернення: 07.02.2025).

6.Як соцмережі впливають на політику в Україні: висновки дослідження. Інтерньюз Україна. Можливості. 28.11.2025. URL: <https://internews.ua/opportunity/social-network-research> (дата звернення: 08.02.2025).

7.ЗАКОН УКРАЇНИ Про медіа Стаття 36. Офіційний вебпортал парламенту України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2849-20> (дата звернення: 08.02.2025).

8.Кіберполіція допоможе Інтернет провайдерам у блокуванні заборонених веб-ресурсів. Офіційний сайт Кіберполіції України. 21.06.2017. URL: <https://cyberpolice.gov.ua/article/kiberpolicziya-dopomozhe-internet-261/> (дата звернення: 08.02.2025).

9.Дмитренко Ю. П. СОЦІАЛЬНО-ПРАВОВІ ПРОБЛЕМИ КОМПЛЕКТУВАННЯ ПІДРОЗДІЛІВ СУБ'ЄКТІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ І КІБЕРНЕТИЧНОЇ БЕЗПЕКИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЮ БЕЗПЕКОЮ ДЕРЖАВИ.. *Всеукраїнська науково-практична конференція, Україна*. С. 57–59.

10. О. С. Онищенко, В. М. Горовий, В. І. Попик та ін. . Світова практика цензури і фільтрації контенту в мережі Інтернет. СОЦІАЛЬНІ МЕРЕЖІ ЯК ЧИННИК РОЗВИТКУ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА / О. С. Онищенко, В. М. Горовий, В. І. Попик та ін. . Київ, 2013. С. 173.

11.Світова практика цензури і фільтрації контенту в мережі Інтернет. СОЦІАЛЬНІ МЕРЕЖІ ЯК ЧИННИК РОЗВИТКУ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА / О. С. Онищенко, В. М. Горовий, В. І. Попик А Ін. Київ, 2013. С. 178–180.

12. «Громадська партисипація, партнерство та довіра як рушії всебічного розвитку громади». Інститут місцевого розвитку. С. 7–9. URL: <https://www.mdi.org.ua/images/2024/02.2024/tez/2.----PDF-26.12.23-1.pdf> (дата звернення: 09.02.2025)

13. Putnam R. D. "Bowling Alone: America's Declining Social Capital". *Journal of Democracy*. 1995. С. 29–34.

14. World Values Survey. Wave 7 (2017-2022). URL: <https://www.worldvaluessurvey.org/WVSDocumentationWV7.jsp> (дата звернення: 16.05.2025).

15. Freedomhous. Freedom on the net 2024. URL: <https://freedomhouse.org/country/china/freedom-net/2024> (дата звернення: 16.05.2025).
16. World bank. China. URL: <https://data.worldbank.org/country/china> (дата звернення: 17.05.2025).
17. Edelman Trust Barometer. URL: <https://www.edelman.com/trust/trust-barometer> (дата звернення: 19.05.2025).
18. Edelman Trust Barometer. URL: <https://www.edelman.com/trust/trust-barometer> (дата звернення: 19.05.2025).
19. Динаміка довіри соціальним інституціям у 2021-2024 роках. КИЇВСЬКИЙ МІЖНАРОДНИЙ ІНСТИТУТ СОЦІОЛОГІЇ. Прес-релізи та звіти. URL: <https://www.kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=reports&id=1467&page=3> (дата звернення: 21.05.2025).
20. GreatFire Analyzer. URL: <https://en.greatfire.org/analyzer>.
21. YouTube. SHANKANAKA. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=QRUc7NNa6vQ>.
22. Як працює китайський інтернет: без літери N, із забороненим Вінні Пухом та річковими крабами. Detektor media. media sapiens. URL: <http://ms.detektor.media/media-i-vlada/post/21609/2018-08-10-yak-pratsyuie-kytayskyu-internet-bez-litery-n-iz-zaboronenym-vinni-pukhom-ta-richkovumu-krabamy/> (дата звернення: 21.05.2025).
23. Як працює китайський інтернет: без літери N, із забороненим Вінні Пухом та річковими крабами. Detektor media. media sapiens. URL: <http://ms.detektor.media/media-i-vlada/post/21609/2018-08-10-yak-pratsyuie-kytayskyu-internet-bez-litery-n-iz-zaboronenym-vinni-pukhom-ta-richkovumu-krabamy/> (дата звернення: 22.05.2025).
24. Правила для реєстрації сайтів у Китаї. Як працює китайський інтернет: без літери N, із забороненим Вінні Пухом та річковими крабами. Detektor media. media sapiens. URL: <http://ms.detektor.media/media-i-vlada/post/21609/2018-08-10-yak-pratsyuie-kytayskyu-internet-bez-litery-n-iz-zaboronenym-vinni-pukhom-ta-richkovumu-krabamy/>

kytaysky-internet-bez-liter-y-n-iz-zaboronenym-vinni-pukhom-ta-richkovymy-krabamy/ (дата звернення: 21.05.2025).

25. Nellis S. Apple moves to store iCloud keys in China, raising human rights fears. Reuters. 26.02.2018. URL: <https://www.reuters.com/article/us-china-apple-icloud/apple-moves-to-store-icloud-keys-in-china-raising-human-rights-fears-idUSKCN1G8060/> (дата звернення: 22.05.2025).
26. Astakhova O. OPEC, allies extend oil output cut deal to support prices. Reuters. 02.06.2019. URL: <https://www.reuters.com/article/us-facebook-germany-fine/germany-fines-facebook-for-under-reporting-complaints-idUSKCN1TX1IL/> (дата звернення: 22.05.2025).
27. Guidelines on setting regulatory fines within the scope of the Network Enforcement Act (Netzwerkdurchsetzungsgesetz – NetzDG). Overview of The Federal Office of Justice. URL: https://www.bundesjustizamt.de/SharedDocs/Downloads/DE/NetzDG/Leitlinien_Geldbussen_en.html?nn=122594 (дата звернення: 22.05.2025).
28. Germany: Network Enforcement Act Amended to Better Fight Online Hate Speech. Library of. URL: <https://www.loc.gov/item/global-legal-monitor/2021-07-06/germany-network-enforcement-act-amended-to-better-fight-online-hate-speech/>.
29. The Digital Services Act package. European commission. Online platforms and e-commerce. URL: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/digital-services-act-package> (дата звернення: 22.05.2025).
30. Про медіа : Закон України від. 03.11.2022
31. Edelman Trust Barometer. URL: <https://www.edelman.com/trust/trust-barometer> (дата звернення: 19.05.2025).
32. Huld A. China Clarifies Cross-Border Data Transfer Rules: Key Takeaways from Official Q&A. *China briefing. Technology*. URL: <https://www.china-briefing.com/news/china-clarifies-cross-border-data-transfer-rules-official-qa/> (дата звернення: 22.05.2025).

33. Germany: Network Enforcement Act Amended to Better Fight Online Hate Speech. *Library of*. URL: <https://www.loc.gov/item/global-legal-monitor/2021-07-06/germany-network-enforcement-act-amended-to-better-fight-online-hate-speech/>.
34. The Digital Services Act package. *European commission. Online platforms and e-commerce.* URL: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/digital-services-act-package> (дата звернення: 22.05.2025).

АНОТАЦІЯ

Бакалаврська кваліфікаційна робота присвячена комплексному аналізу державного контролю соціальних мереж як інструменту інформаційного впливу та його соціологічних наслідків для рівня суспільної довіри. У центрі дослідження — вивчення того, як різні моделі регулювання цифрового середовища впливають на довіру громадян до державних інституцій і медіа в умовах зростання ролі соціальних мереж у формуванні громадської думки. Актуальність теми зумовлена трансформацією комунікаційних практик у цифрову епоху, появою нових викликів для безпеки інформаційного простору, з одного боку, і загроз для свободи слова — з іншого.

Мета роботи — схарактеризувати вплив державного контролю та цензури в соціальних мережах на суспільну довіру.

Об'єктом дослідження є механізми втручання держави з метою контролю та регулювання контенту в діяльність соціальних мереж.

Предметом дослідження є зміни показників довіри відповідно до особливостей законодавства країн протягом періоду впровадження законів щодо регулювання соціальних мереж та інтернет-простору.

У теоретичному розділі роботи досліджено поняття соціальної довіри як ключової категорії соціологічного аналізу, визначено механізми її формування в контексті комунікації в соціальних мережах, а також проаналізовано роль держави як регулятора цифрової сфери. Теоретичну основу становлять підходи Роберта Патнема (соціальний капітал), Євгена Головахи (кореляція між відкритістю простору та довірою до інституцій), а також Наталії Панкратової (моделі легітимності влади в умовах цензури). З онтологічного погляду соціальні мережі осмислюються як частина сучасної реальності, де переплітаються приватне, публічне й політичне; гносеологічно — як джерело знань про суспільні настрої та індикатор ефективності владної комунікації.

У прикладній частині здійснено порівняльний аналіз законодавчих та технічних механізмів державного контролю над соціальними мережами в трьох

країнах — Китаї, Німеччині та Україні. Особливу увагу приділено відмінностям у рівні прозорості, обсязі цензури та можливостях оскарження регуляторних дій. Дослідження включає обробку статистичних даних World Values Survey (2018–2022), Edelman Trust Barometer (2021–2022) і всеукраїнського опитування КМІС «Омнібус» (2022), що дозволяє простежити динаміку довіри до ключових інституцій — уряду, судів, парламенту, ЗМІ, політичних партій тощо — у зв'язку зі ступенем державного втручання в інформаційний обіг. Виявлено, що надмірний контроль і відсутність прозорості в авторитарних або кризових контекстах (як у Китаї та частково в Україні) можуть знижувати довіру до інституцій, незважаючи на формально високі показники. У той же час помірне, підзвітне і публічно аргументоване регулювання, як у Німеччині, здатне підтримувати як інформаційну безпеку, так і довіру громадян.

У висновках запропоновано практичні рекомендації для України, зокрема щодо впровадження механізмів звітності для платформ, комунікації щодо причин блокування контенту, а також забезпечення балансу між захистом національної безпеки й дотриманням прав громадян. Робота може бути корисною для дослідників у галузі соціології медіа, державного управління, політичної комунікації, а також для фахівців, що займаються формуванням політики в сфері цифрового регулювання.

Ключові слова: соціальні мережі, державне регулювання, цензура, суспільна довіра, порівняльне дослідження, соціальний капітал, інформаційна політика, цифрова безпека.

ABSTRACT

This bachelor's thesis offers a comprehensive analysis of state control over social media as a tool of informational influence and examines its sociological consequences for the level of public trust. The central focus lies in exploring how different models of digital regulation shape citizens' trust in state institutions and the media amid the growing role of social platforms in public opinion formation. The relevance of the topic stems from the transformation of communication practices in the digital age, which brings both new challenges for information security and risks for freedom of expression.

The aim of the study is to characterize the impact of state regulation and censorship on public trust in the context of social media. The object of the research is the mechanisms of governmental intervention aimed at controlling and regulating content in the operation of social media. The subject is the dynamics of public trust indicators in relation to the legislative frameworks of various countries during the period of implementing social media and internet regulation laws.

The theoretical section explores the concept of social trust as a key category of sociological analysis, outlines the mechanisms of its formation within the context of social media communication, and analyzes the state's role as a regulator of the digital sphere. The conceptual basis includes Robert Putnam's theory of social capital, Yevhen Holovakha's model linking openness of the information environment with institutional trust, and Natalia Pankratova's framework on legitimacy and censorship in transitional societies. Ontologically, social media is approached as a constitutive element of contemporary reality, where the private, public, and political realms intersect; epistemologically — as a source of knowledge on societal sentiment and an indicator of the effectiveness of state communication.

In the empirical part, the study conducts a comparative analysis of the legislative and technical mechanisms of state control over social media in three countries — China, Germany, and Ukraine. Particular attention is paid to the differences in

transparency, degree of censorship, and the availability of mechanisms for appealing regulatory decisions. The research incorporates secondary analysis of statistical data from the World Values Survey (2018–2022), the Edelman Trust Barometer (2021–2022), and the national Ukrainian survey “Omnibus” (2022). This approach enables tracing the dynamics of trust in key institutions — government, judiciary, parliament, media, and political parties — in relation to the extent of state intervention in the information domain. The findings reveal that excessive control and lack of transparency in authoritarian or crisis-affected contexts (such as China and, to some extent, Ukraine) may undermine institutional trust despite formally high indicators. Conversely, moderate, accountable, and publicly justified regulation, as seen in Germany, can simultaneously support both informational security and civic trust.

The study concludes with practical recommendations for Ukraine, including the implementation of platform reporting obligations, transparent communication about the reasons for content restrictions, and the establishment of a balance between national security and civil liberties. The thesis may be of interest to scholars in the fields of media sociology, public administration, political communication, and digital policy, as well as to policymakers and practitioners engaged in shaping state regulation in the digital sphere.

Keywords: social media, state regulation, censorship, public trust, comparative research, social capital, information policy, digital security.